

تجزیه و تحلیل مقایسه‌ای مقررات و الزامات
کفایت سرمایه هیأت خدمات مالی اسلامی و
کمیته بال

ناصر شاهباز*
شهرام رئیس دهکردی**

چکیده

هیأت خدمات مالی اسلامی در سال ۲۰۰۲، در مالزی آغاز به کار کرد تا در مهم‌ترین وظیفه، به تعریف و تعیین شاخص‌ها و استانداردهای بین‌المللی نظارتی در بانک‌ها و مؤسسات مالی اسلامی پرداخته و از صحت عملیات و ثبات در صنعت خدمات مالی اسلامی اطمینان حاصل نماید که شامل نظام بانکی، بازار سرمایه و بیمه است. در پیشبرد این مأموریت، هیأت خدمات مالی اسلامی به ترویج و تشویق رعایت استانداردهای بین‌المللی مطابق با اصول شریعت و توصیه برای تصویب و پیگیری شاخص‌های مرتبط با فعالیت در ساختار مدیریت مالی بانک‌ها و معرفی ابزارهای جدید اقدام می‌نماید. در این مسیر، وظایف هیأت خدمات مالی اسلامی، مکمل مقررات و دستورالعمل‌های احتیاطی و نظارتی اعمالی توسط کمیته بال، سازمان بین‌المللی کمیسیون‌های اوراق بهادار (آیسکو) و انجمن بین‌المللی ناظران بیمه با تأکید بر خدمات مالی اسلامی است. از زمان آغاز فعالیت هیأت، تاکنون بیست و پنج استاندارد، اصول راهنما و یادداشت‌های فنی برای صنعت خدمات مالی اسلامی در زمینه‌های مدیریت ریسک، کفایت سرمایه، حاکمیت شرکتی، شفافیت و نظارت، توسعه بازارهای پول اسلامی، استاندارد مدیریت ریسک برای تکافل (بیمه اسلامی) منتشر شده است. کمیته بین‌المللی نظارت بانکی مستقر در بازل سوئیس نیز اقدام به معرفی و تدوین مقررات محاسبه نسبت کفایت سرمایه بانکی نمود که آخرین نسخه آن در ۲۰۱۰ در قالب مقررات بال III منتشر شد. بال III آخرین استاندارد بین‌المللی پیرامون شاخص کفایت سرمایه و نقدینگی بانکی است که با بسط مقررات قبلی (بال II) معرفی شد. هیأت خدمات مالی اسلامی، استانداردهای کفایت سرمایه مربوط به بانک‌ها و مؤسسات خدمات مالی اسلامی را از دسامبر ۲۰۰۵ ارائه و منتشر نموده و همزمان با تدوین مجموعه مقررات بال III، در گزارش شماره ۱۵ خود در پایان سال ۲۰۱۳ به بازنگری در نسبت کفایت سرمایه برای بانک‌های اسلامی پرداخته است. در این مقاله، پس از شناسایی و تجزیه و تحلیل الزامات تعیین شده در مقررات بین‌المللی بال III، الزامات تطبیقی مقررات مذکور در بانک‌های اسلامی بین‌المللی، بر مبنای رویکردهای تبیین شده توسط هیأت، بیان شده‌اند.

واژگان کلیدی: هیأت خدمات مالی اسلامی، کمیته بال، کفایت سرمایه

مقدمه

بی‌تردید، از دلایل شکل‌گیری مجموعه مقررات احتیاطی و نظارتی موجود در آخرین توافقنامه بال، بررسی دلایل شکل‌گیری بحران مالی سال ۲۰۰۸ میلادی و زیان عظیم و فراگیر آن، در بین کشورهای جهان است که نمود عینی خود را در نشست سی‌ام این بانک در سال ۲۰۱۰ پدیدار ساخت. برای جلوگیری یا کاهش احتمال رخدادهای مشابه، در دسامبر سال ۲۰۱۰ میلادی کمیته نظارت بانکی بال^۱، دو مجموعه مستندات منتشر نمود که دربرگیرنده اصلاحات اساسی برای محاسبه نسبت کفایت سرمایه بانک‌ها تلقی می‌شد. چارچوب جدید «مقررات بال III» واکنش و پاسخ کمیته مذکور به بحران مالی سال ۲۰۰۸ بود [۱]، [۲]. از طرف دیگر، هیأت خدمات مالی اسلامی^۲ مسئولیت تطبیق مقررات کمیته مذکور برای بانک‌ها و مؤسسات اسلامی را بر عهده گرفته و چارچوب مجموعه مقررات و الزامات بال III را برای بانک‌های اسلامی تدوین نموده است.

افزایش محبوبیت بانکداری و امور مالی اسلامی و گسترش آن در کشورهای عمدتاً مسلمانان باعث شده تا این ضرورت احساس شود که بانکداری و امور مالی اسلامی به‌عنوان یک جزء مهم از نظام تأمین مالی جهانی دارای ساختارهای استاندارد مالی و حسابرسی شده و بر مبنای آن‌ها حرکت نماید. در به رسمیت شناختن این نیاز، در اواخر دهه ۹۰ میلادی پیشنهاد ایجاد سازمانی واحد برای رهبری و توسعه مجموعه‌ای یکنواخت از استانداردهای احتیاطی و نظارتی و رویه‌های افشای اطلاعات برای صنعت خدمات مالی اسلامی بین‌المللی در جلسات مختلف مشورتی میان مدیران بانک‌های مرکزی و مقامات و کارشناسان بانک توسعه اسلامی^۳، سازمان حسابداری و حسابرسی نهادهای اسلامی مالی^۴ و

^۱ Basel Committee on Banking Supervision (BCBS)

^۲ Islamic Financial Services Board (IFSB)

^۳ Islamic Development Bank (IDB)

^۴ Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions (AAOIFI)

صندوق بین‌المللی پول مورد بررسی قرار گرفت. در غیاب استانداردهای بین‌المللی طراحی شده برای رسیدگی به خصوصیات و ساختارهای حسابرسی در بانک‌های اسلامی، هیأت خدمات مالی اسلامی، وظیفه تدوین طیف گسترده‌ای از شاخص‌های کنترلی مختلف را در قالب دستورالعمل خاص اجرایی برای بانک‌های اسلامی در دستور کار قرار داد.

۱- ادبیات موضوع

ساختار نظام بانکداری اسلامی، به‌طور عمده مبتنی بر مشارکت در سود و زیان بوده و این موضوع باعث تقویت نقش سرمایه‌گذار در حقوق صاحبان سهام شده و بنابراین الزام به‌دقت مداوم در مدیریت سرمایه‌گذاری و نظارت را نیازمند است. علاوه بر این، استفاده از ابزارهای تأمین مالی اسلامی مانند عقود مباحه، اجاره و استصناع که نیازمند دخالت سرمایه‌گذاران در اقتصاد بخش واقعی است باعث خواهد شد تا معاملات مالی به‌طور کامل توسط دارایی‌های موجود و واقعی حمایت شده و این ویژگی‌ها، بانک‌های اسلامی را قادر می‌سازد تا نمایش واضح و شفاف‌تری از تخصیص منابع مالی ارائه دهند.

کارا [۳] توضیح می‌دهد که اغلب بانکداران بر این باورند که بانک‌های اسلامی درست مانند مؤسسات مالی و بانک‌های ربوی یا متعارف، توسط الزامات بازل III متأثر شده و تحت تأثیر قرار می‌گیرند اما به‌طور کلی بانک‌های اسلامی به‌دلیل لزوم توجه و رعایت اصول حاکم بر دستورات شریعت اسلامی که به‌شدت در امتداد همان مسیر الزامات بال (III) می‌باشد؛ دارای امکان تطبیق‌پذیری ساده‌تر نسبت به بانک‌های ربوی هستند.

هاوسر [۴] اجرای الزامات عملیاتی بازل III در بانک‌های اسلامی را نوعی سیاست تنبیهی می‌داند که ناشی از اعمال استانداردهای تحمیلی برای جلوگیری

از وقوع مجدد بحران مالی بزرگ جهان در سال ۲۰۰۸ و پیامدهای مستقیم آن بوده در حالی که بانک‌ها و مؤسسات مالی اسلامی هیچ نقشی در شکل‌گیری این بحران نداشته‌اند و این مقررات باید صرفاً بر بانک‌های ربوی اعمال شود.

ویلسون [۵] بیان می‌کند که محدودیت‌های موجود در مقررات بال (II)، وضعیت‌هایی که منجر به شکل‌گیری و تداوم بحران مالی ۲۰۰۸ شد، عدم وجود سیاست‌های مقابله با چرخه‌های تجاری در بخش حقیقی، تدوین و اجرای مقررات واکنشی و پیشگیرانه و در نهایت عدم وجود آزمون‌های شناسایی بحران؛ از مهمترین دلایل ایجاد مجموعه مقررات بال (III) شد.

رضوان و همکاران [۶] کفایت سرمایه بانکی بر مبنای الزامات بال III را با استفاده از داده‌های مربوط به ۳۰ بانک اسلامی در ۱۵ کشور جهان مورد بررسی قرار داده‌اند. داده‌ها مؤید این موضوع هستند که به‌صورت کلی، بانک‌های اسلامی می‌توانند به‌خوبی الزامات مذکور را تأمین نمایند.

۲- هیأت خدمات مالی اسلامی

هیأت در نوامبر ۲۰۰۲ میلادی در کوالالامپور تأسیس و فعالیت خود را از مارس ۲۰۰۳ آغاز نمود. اعضای مؤسس هیأت شامل بانک مرکزی بحرین، بانک اندونزی، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، بانک مرکزی کویت، بانک نگارا مالزی، بانک دولتی پاکستان، آژانس پول عربستان سعودی، بانک مرکزی سودان و بانک توسعه اسلامی بودند. کتابچه راهنمای شماره (۱) که در مارس ۲۰۰۸ میلادی منتشر شد به بررسی راهکارهای مربوط به استانداردهای کفایت سرمایه برای ابزارهای مالی منطبق با شریعت اسلامی و منطبق با رتبه‌بندی‌های صورت گرفته توسط مؤسسات و آژانس‌های ارزیابی ریسک‌های خارجی پرداخته است [۷]. گزارش شماره ۲ هیأت (IFSB-2) ساختار مشخصی را برای محصولات منطبق با شریعت ارائه داده و راهنمای کاملی برای محاسبه نسبت کفایت سرمایه معرفی

می‌نماید. همچنین در مجلد شماره (۷) نهاد مذکور در ژانویه ۲۰۱۰، معرفی استانداردهای کفایت سرمایه در ارتباط با عقد صکوک، سرمایه‌گذاری در املاک و مستغلات و نهایتاً فرایندهای تبدیل دارایی‌ها به اوراق بهادار مورد توجه ویژه قرار گرفته است [۸]. در سال ۲۰۰۵، با این اصلاحات موافقت شد تا فعالیت بازار اوراق بهادار و بیمه اسلامی مانند نظام بانکی در غالب فعالیتهای هیأت قرار گیرد. برای این منظور، فعالیتهای هیأت نوعی مکمل با فعالیتهای سازمان بین‌المللی کمیسیون اوراق بهادار (IOSCO) و انجمن بین‌المللی نظارتی بیمه (IAIS) تعبیر شد. تا پایان سال ۲۰۱۳ میلادی، هیأت دارای ۱۸۷ عضو شامل ۵۷ مقام قانونی و نظارتی، ۸ نهاد بین‌المللی و سازمان دولتی و ۱۲۲ فعال بازار، شرکت‌های حرفه‌ای و تخصصی فعال در ۴۳ حوزه فعالیت بوده و منابع مالی فعالیت خود را از درآمد حاصل از هزینه‌های اشتراک سالانه، منابع ناشی از وقف، کمک‌های مالی و فنی تأمین می‌نماید.

۳- شاخص‌های مالی احتیاطی - ساختاری اسلامی^۱ (PSIFI)

شاخص‌های مالی احتیاطی - ساختاری اسلامی، اولین مجموعه از معیارهای قابل مقایسه در سطح بین‌المللی برشمرد که اطلاعاتی در خصوص اندازه، رشد و ویژگی‌های ساختاری نظام‌های بانکداری اسلامی را شامل شده و در برگیرنده ساختارهای کلان احتیاطی از طریق نظارت و کنترل بر سرمایه، درآمد، نقدینگی بوده و همچنین نمایش میزان ریسک را در بر خواهد داشت.

شاخص‌های حمایتی و ساختاری بانک‌های اسلامی به‌عنوان نظامی موازی با شاخص‌های صحت و سلامت مالی صندوق بین‌المللی پول^۲ تهیه و تدوین شده‌اند که به‌دنبال رخداد بحران مالی میانه‌های دهه ۱۹۹۰ میلادی در آسیا، صندوق

^۱ Prudential and Structural Islamic Financial Indicators (PSIFI)

^۲ IMF Financial Soundness Indicators (FSIs)

بین‌المللی پول را بر آن داشت تا به طراحی این شاخص‌های سلامت نظام‌های بانکی همت گمارد. شاخص‌های طراحی شده توسط صندوق به دو دسته شاخص‌های بنیادی و شاخص‌های تشویقی طبقه‌بندی می‌شود.

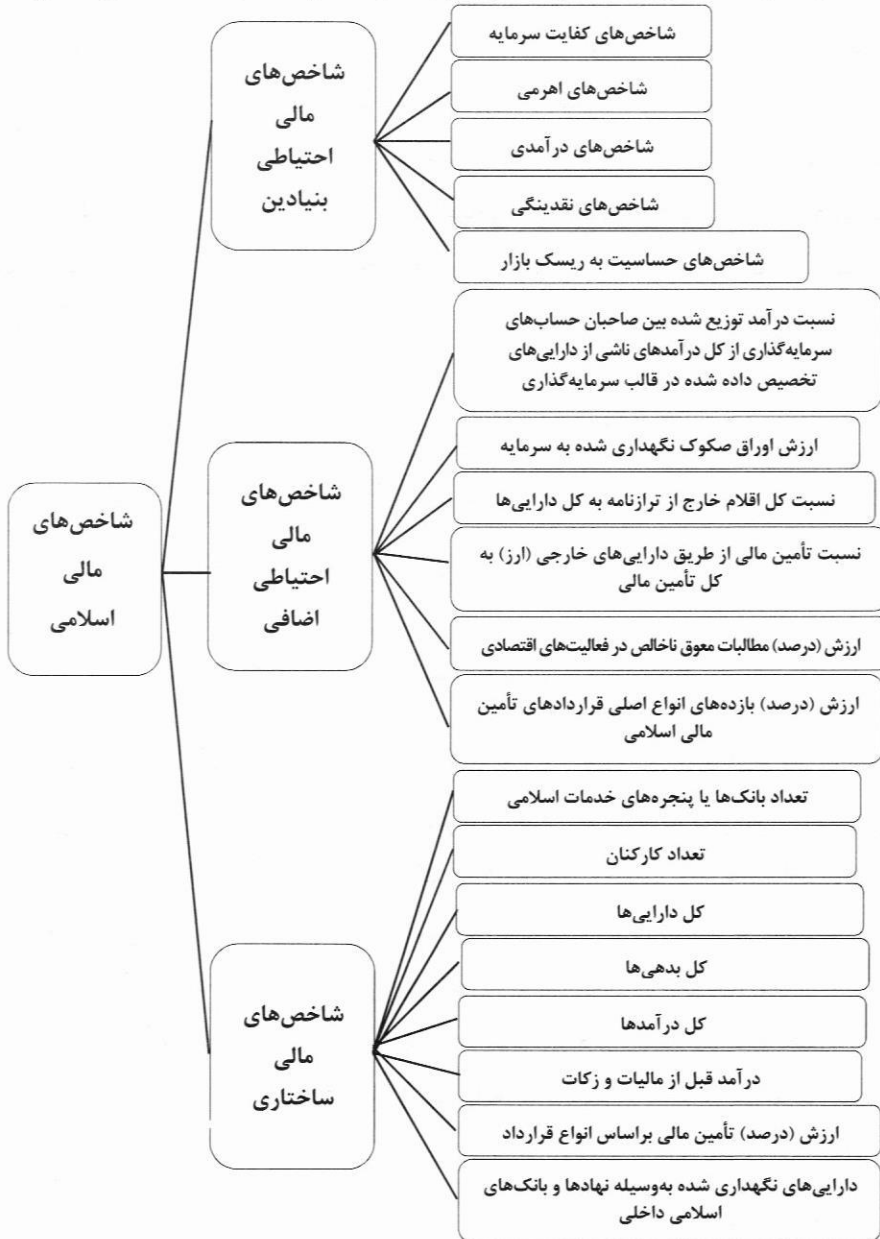
شاخص‌های بنیادین، شامل معیارهای بسیار مهم برای نظام‌های بانکی بوده و صندوق به بانک‌ها توصیه اکید می‌نماید تا آن‌ها را محاسبه و مورد بررسی قرار دهند. در مقابل، شاخص‌های تشویقی اگر چه در برگیرنده اطلاعات جامع و بسیار مهم از عملکرد نظام بانکی است اما ممکن است دارای قابلیت استفاده و محاسبه در تمام بانک‌ها یا در تمام کشورها نبوده یا اینکه فرایندهای محاسباتی بسیار پیچیده داشته باشند. شاخص‌های حمایتی و ساختاری تهیه شده توسط هیأت خدمات مالی اسلامی، مجموعه شاخص‌های شبیه‌سازی شده در سطح بین‌المللی با رویکرد توجه به نهادها و بانک‌های اسلامی است. هیأت برای تهیه و تدوین این شاخص‌ها، از همکاری و مشاوره‌های فنی بانک توسعه اسلامی و بانک توسعه آسیا^۱ بهره‌مند شده است و این نشان از جامعیت این شاخص‌ها خواهد داشت.

گروه اول شاخص‌ها، تنها برای سیستم‌های بانکداری اسلامی بوده و گروه دوم به ارزیابی عملکرد پنجره‌های ارائه خدمات بانکداری اسلامی در ساختار بانک‌های ربوی اشاره دارد. در سال ۲۰۱۳، صندوق بین‌المللی پول شاخص‌های بازنگری شده را منتشر نمود که در برگیرنده مقررات بال نیز می‌شد و متعاقباً در سال ۲۰۱۴ میلادی، هیأت نیز مرحله جدید از برنامه خود پیرامون تهیه چارچوب نظارتی برای استفاده در نهادهای مالی اسلامی را با این هدف را شروع کرد که بتواند استانداردها و ساختارهای پیش‌بینی شده در مقررات بال III را پوشش بدهد.

شکل شماره ۱، ساختار و طبقه‌بندی شاخص‌های منتشر شده توسط هیأت خدمات مالی اسلامی را نشان می‌دهد.

^۱ Asia Development Bank (ADB)

شکل شماره ۱: ساختار و طبقه‌بندی شاخص‌های منتشر شده توسط هیأت خدمات مالی اسلامی

مأخذ: هیأت خدمات مالی اسلامی (۲۰۱۵)

۴- نسبت کفایت سرمایه بانکی در مقررات بال

با توجه به ریسک‌های طرفین قرارداد^۱، نسبت کفایت سرمایه اولیه در قالب مقررات بال (I) و بال (II)؛ نسبت سرمایه درجه یک یا سرمایه پایه به دارایی‌های موزون شده به ریسک؛ نسبت حقوق صاحبان سهام عادی به دارایی‌های موزون شده به ریسک و نسبت سرمایه درجه یک اضافی، از مهمترین نسبت‌های احتیاطی می‌باشد. در جدول شماره یک شاخص‌ها و نسبت‌های مهم پیرامون ساختار کفایت سرمایه بانکی ارائه شده است:

جدول شماره ۱: نسبت‌های کفایت سرمایه بانکی در مقررات کمیته بال

(۱)	8% >>	$\frac{\text{سرمایه نوع دوم} + \text{سرمایه نوع اول}}{\text{دارایی های موزون شده به ریسک}}$	= نسبت کفایت سرمایه
(۲)	6% >>	$\frac{\text{سرمایه نوع اول}}{\text{دارایی های موزون شده به ریسک}}$	= نسبت سرمایه نوع اول
(۳)	4/5% >>	$\frac{\text{حقوق صاحبان سهام عادی در سرمایه نوع اول}}{\text{دارایی های موزون شده به ریسک}}$	= نسبت حقوق صاحبان سهام در سرمایه نوع اول

سرمایه پایه بانک‌ها و مؤسسات اعتباری، حاصل جمع سرمایه اصلی و سرمایه تکمیلی پس از انجام کسور لازم است. سرمایه اصلی یا سرمایه نوع اول^۲ مهمترین معیار نشان‌دهنده پشتوانه مالی بانک است که توانایی جذب زیان‌های احتمالی و غیرقابل پیش‌بینی را داشته و شامل سرمایه پرداخت شده، اندوخته قانونی، سایر اندوخته‌ها (به جز ذخیره تجدید ارزیابی دارایی‌های ثابت و سهام)، صرف سهام، سود انباشته (در صورت وجود زیان انباشته، این مبالغ از جمع سرمایه اصلی کسر می‌گردد) می‌باشد. سرمایه تکمیلی یا سرمایه نوع دوم^۳ حداکثر می‌تواند معادل

^۱ Counterparty risks

^۲ Core Capital, Tier 1 Capital

^۳ Supplementary Capital, Tier 2 Capital

سرمایه اصلی باشد و شامل ذخیره مطالبات مشکوک‌الوصول عمومی، ذخیره تجدید ارزیابی دارایی‌های ثابت، اندوخته ناشی از تجدید ارزیابی است. مقدار نسبت سرمایه نوع اول در ساختار مالی بانک‌ها، حداقل برابر با ۶ درصد تعیین شده و نسبت حقوق صاحبان سهام عادی در سرمایه نوع اول^۱ به دارایی‌های موزون شده به ریسک باید حداقل معادل با ۷۵ درصد مقدار حاصل شده برای سرمایه نوع اول یا معادل ۵/۴ درصد باشد که در رابطه شماره (۳) بیان شده است.

پوشش حمایتی دیگر در قالب مقررات بال استفاده از سرمایه اتکایی مقابله با ادوار تجاری^۲ است. این ابزار پوششی، تنها زمانی کارکرد دارد که اقتصاد در مسیر وضعیتی قرار داشته باشد که مازاد رشد اعتباری وجود داشته باشد. هدف از تعریف این پوشش حمایتی، افزایش هزینه‌های اخذ اعتبار در دوران رشد فزاینده اعتبار و یا کاهش این هزینه‌ها در دوره‌های رکودی است. براساس مطالعه بومدین [۹] در هنگام برقراری و اجرای پوشش حمایتی سرمایه در مقابله با ادوار تجاری، قانونگذار یا متولی سیاست پولی می‌تواند تا حدود مقدار ۵/۲ درصد مازاد (اضافی) از حقوق صاحبان سهام عادی سرمایه نوع یک به دارایی‌های موزون شده به ریسک اختصاص دهد. بنابراین نسبت سرمایه نوع اول مازاد یا اضافی به صورت رابطه زیر محاسبه خواهد شد:

$$(۴) \quad \text{نسبت مازاد سرمایه نوع اول} = \frac{\text{سرمایه مازاد نوع اول}}{\text{دارایی های موزون شده به ریسک}}$$

با توجه به مجموعه مقررات تعریف شده در مقررات کمیته نظارت بانکی بین‌المللی در خصوص رعایت کفایت سرمایه بانکی که تا اینجا بیان شد؛ در جدول

^۱ Common Equity Tier 1

^۲ Countercyclical capital Buffer

شماره (۲) ضمن تجميع این الزامات، مقایسه‌ای بین مقررات بال II و بال III صورت گرفته است [۱۶]:

جدول شماره (۲): مقایسه الزامات کفایت سرمایه در بال (II) و (III)

شاخص	الزامات بال (II)	الزامات بال (III)
حداقل نسبت کفایت سرمایه	۸ درصد	۸ درصد
حداقل نسبت سرمایه نوع یک (شامل حقوق صاحبان سهام، ذخایر و سود انباشته) به دارایی‌های موزون شده به ریسک	۴ درصد	۶ درصد
حداقل نسبت حقوق صاحبان سهام به دارایی‌های موزون شده به ریسک	۵/۲ درصد	۵/۴ درصد
حداقل نسبت اجباری سرمایه اتکایی	-	۵/۲ درصد
حداقل نسبت اختیاری سرمایه اتکایی مقابله با ادوار تجاری (با نظر قانونگذار محلی) برای مقابله با دوره‌های رشد اعتباری	-	۵/۲ درصد

۵- محاسبه نسبت کفایت سرمایه در مقررات هیأت خدمات مالی اسلامی

در دسامبر ۲۰۰۵ میلادی، هیئت خدمات مالی اسلامی استاندارد کفایت سرمایه برای نهادهای اسلامی را منتشر نمود. اگر چه کمیته نظارت بر بانکداری بال حداقل مورد نیاز کفایت سرمایه در بسیاری از کشورها را اعمال می‌کند که در آن کشورها، بانک‌های اسلامی نیز حضور دارند، اما استانداردهای هیأت خدمات مالی اسلامی، در بسیاری از حوزه‌ها تلاش می‌کند تا با چارچوب‌های الزامی سرمایه ارائه شده توسط کمیته بال (II و بال III) و ساختارهای بانکداری اسلامی تطابق صورت پذیرد. بررسی‌ها نشان می‌دهد که تجویز حداقل نسبت کفایت سرمایه برای بانک‌های اسلامی محدوده از ۸ درصد تا ۱۲ درصد است. اما رویکردهای متفاوتی نسبت به حداقل سرمایه مورد نیاز در برخی از کشورهای مورد بررسی وجود دارد. به‌عنوان نمونه، در اتیوپی، قزاقستان، ترکیه، امارات متحده عربی و

ایالات متحده و بریتانیا، انتخاب چارچوب الزامات کفایت سرمایه ارائه شده توسط کمیته بال شامل همه بانک‌ها، اعم از اسلامی و غیراسلامی می‌شود. در برخی از کشورها مانند بحرین، اردن، مالزی و سودان، الزامات نظارتی کفایت سرمایه دربرگیرنده استانداردهای احتیاطی طراحی شده توسط هیأت است که براساس اصول راهنمای تشریح شده توسط کمیته نظارت بر بانکداری بال و با در نظر گرفتن برخی از ویژگی‌های بانکداری اسلامی تبیین شده‌اند.

در گام اول و در حالی که محاسبه نسبت کفایت سرمایه مورد نیاز در بانکداری اسلامی تا حد بسیار زیادی شبیه به ساختارهای ارائه شده توسط کمیته نظارت بانکی بال است اما در رویه محاسباتی تفاوت‌هایی در تعیین و به رسمیت شناختن منابع مالی و وجوه و دارایی‌های دارای ریسک بانک‌ها وجود دارد. تفاوت عمده بین بانک‌های اسلامی و بانک‌های متعارف ربوی، به‌صورت کلی، به سودهای حاصل از حساب‌های سرمایه‌گذاری اشتراکی اشاره دارد. ساختار منابع مالی در بانک اسلامی شامل منابع مالی مرتبط با حساب سرمایه، سپرده‌های دیداری^۱ (جاری) و مانده حساب‌های سرمایه‌گذاری با سود مشترک^۲ (PSIA) می‌باشد. براساس طبقه‌بندی هیأت حساب‌های سرمایه‌گذاری به دو زیرگروه حساب‌های سرمایه‌گذاری غیرمقید^۳ (UIA) و حساب سرمایه‌گذاری مقید^۴ (RIA) تقسیم می‌شوند. برخلاف سپرده‌گذاران بانک‌های متعارف و ربوی، دارندگان حساب‌های سرمایه‌گذاری با سود مشترک نه در گروه سپرده‌گذاران و نه در گروه دارندگان سهام و صاحبان سرمایه بانک قرار می‌گیرند. بلکه آن‌ها تحت عنوان دارندگان شبه بدهی‌ها^۵ قرار می‌گیرند که انتظار می‌رود تمام ضرر و زیان سرمایه‌گذاری انجام شده با وجوه خود را جذب کنند،

¹ Demand Deposit

² Profit Sharing Investment Account (PSIA)

³ Unrestricted Investment Account (UIA)

⁴ Restricted Investment Account (RIA)

⁵ Quasi-Liability Holders

مگر این که شواهدی از سهل‌انگاری یا سوءرفتار و مدیریت در بخشی از بانک وجود داشته باشد. با توجه به وجود این ظرفیت از طریق بازده پایین یا ضرر و زیان احتمالی دارندگان حساب‌های سرمایه‌گذاری، این شرایط برای بانک‌های اسلامی فراهم می‌شود تا با ضریب اطمینان مناسب به محدود ساختن تأثیر شوک‌های منفی در پرداخت بدهی‌های خود روبه‌رو باشند.

بنابراین هر اندازه سهم حساب‌های سرمایه‌گذاری با سود مشترک به‌عنوان یک منبع مالی بالاتر و حساسیت آن‌ها به تغییرات بازده پایین‌تر باشد، امکان قدرت پرداخت دیون و تعهدات بانک‌های اسلامی از بانک‌های ربوی بالاتر خواهد بود. تخصیص وزن ریسک به طبقات مختلف دارایی‌ها نیز در بانک‌های اسلامی با بانک‌های ربوی متفاوت است. زیرا در بانک‌های اسلامی، طیف دارایی‌ها از تأمین مالی فعالیت‌های بازرگانی و تجاری، تا حقوق صاحبان سهام است که می‌تواند باعث تفاوت در اعمال وزن ریسک و خطر احتمالی در مقایسه با بانک‌های متعارف شود. علاوه بر این با در نظر گرفتن احتمال پدیدار شدن شرایط مربوط به یکسان‌سازی درآمد^۱، پیامدهای غیرمستقیمی برای محاسبه کفایت سرمایه در بانک‌های اسلامی به‌وجود خواهد آمد.

یکسان‌سازی درآمد به استفاده از روش‌های حسابداری اطلاق می‌شود که با استفاده از آن‌ها نوسانات درآمد خالص از یک دوره به بعد یکسان و متعادل می‌شود. بنگاه اقتصادی (بانک‌ها) از این رویه استفاده می‌نمایند زیرا سرمایه‌گذاران به‌طور کلی، علاقمند به دریافت جریان درآمدی ثابت و قابل پیش‌بینی در مقایسه با درآمدهای ناشی از سهام در معرض نوسانات بسیار هستند. نمونه‌هایی از روش هموارسازی سود (درآمد) شامل تعویق در پرداخت سود یا درآمد در طول یک سال خوب مالی اگر سال بعد انتظار شرایط چالشی وجود دارد یا تأخیر؟ در به

^۱ Income Smoothing Practices

رسمیت شناختن و شناسایی هزینه‌ها در یک سال مالی پرنوسان در شرایط وجود انتظارات مثبت و بهبود در آینده نزدیک می‌باشد.

۵- حساب‌های سرمایه‌گذاری غیرمقید (UIA)

در مورد این گروه از حساب‌های سرمایه‌گذاری، بانک دارای اختیار مطلق برای چگونگی استفاده از وجوه در قالب سرمایه‌گذاری دارد و وجوه تأمین‌کنندگان منابع مالی یا سپرده‌گذاران ممکن است در قالب یک استخر دارایی‌ها تجمع می‌شود که در آن موجودی و آورده سهامداران و وجوه دارندگان حساب جاری (که پرداخت آن‌ها توسط نهادهای مالی اسلامی تضمین شده است). انتظار می‌رود این منابع مالی متأثر از ریسک ناشی از سرمایه‌گذاری قرار گیرد که با استفاده از این منابع و سایر انواع منابع اعم از حقوق سهامداران و دارندگان حساب جاری تأمین می‌شود. ساختار طراحی شده توسط هیأت خدمات مالی اسلامی برای چرخه استفاده از این منابع مالی به صورت شکل شماره (۲) است [۱۰].

بر مبنای نظر هیأت خدمات مالی اسلامی مدیریت حساب‌های سرمایه‌گذاری غیرمقید برای بانک‌ها و نهادهای مالی اسلامی به دو دلیل بسیار مهم و حیاتی است که اولاً این نوع از بدهی‌ها فاقد نرخ هدف‌گذاری شده و قطعی بازده بوده و همچنین نهاد ناظر پولی ملزم می‌باشد تا به دلیل ممانعت از افزایش ریسک برداشت منابع مالی از حساب‌های سرمایه‌گذاری بانک‌ها توسط مشتریان، میزانی از بازده را برای این حساب‌ها تعیین نماید که منجر به نوعی ریسک سیستماتیک خواهد شد.

۶- حساب سرمایه‌گذاری مقید (RIA)

حساب سرمایه‌گذاری مقید، در رابطه با نحوه استفاده از منابع مالی توسط نهادهای مالی اسلامی ایجاد می‌شود که در آن‌ها موضوع و معیار و زمینه

سرمایه‌گذاری توسط نهاد ارائه‌دهنده خدمات مالی اسلامی مشخص شده و عموماً در قالب قراردادهای مضاربه (خاص) تبیین شده و بین دارندگان حساب‌های سرمایه‌گذاری (تأمین‌کنندگان وجوه) و نهاد مالی در زمان عقد قرارداد درخصوص نحوه استفاده از منابع مذکور توافق حاصل شده است. صاحبان سپرده در بازده و میزان تحمل بار ریسک ناشی از دارایی‌های خاص یا سبدي از دارایی‌ها مشارکت داشته و در حقیقت و به‌طور معمول هیچ نوع درهم آمیختگی منابع مالی صاحبان حساب‌های سرمایه‌گذاری و منابع مالی بانک وجود ندارد [۱۱].

براساس نظر هیأت خدمات مالی اسلامی بانک به‌عنوان مضارب عمل نموده و این بدین مفهوم ضمنی است که هیچ نوع ضمانت قطعی برای سود و همچنین سرمایه وجود نخواهد داشت که در ارتباط مستقیم با موفقیت یا عدم موفقیت سرمایه‌گذاری می‌باشد. این امکان نیز وجود دارد تا بر مبنای عقد وکالت و به‌جای مشارکت در سود، سطح مشخصی به دارندگان سپرده پرداخت شود. اما به‌نظر می‌رسد نوع اول قرارداد که در قالب عقد مضاربه صورت می‌گیرد دارای مطلوبیت و رواج بیشتری بین صاحبان سپرده‌های سرمایه‌گذاری و بانک باشد [۱۰]. در بازارهایی مالی که بانک‌های اسلامی نسبت به اعمال ذخایر متوازن‌سازی سود^۱ (PER) و ذخایر ریسک سرمایه‌گذاری^۲ (IRR)، اقدام می‌نمایند، مقامات نظارتی و قانونگذار پولی از رویه اختیاری برای تنظیم و تعیین نسبت کفایت سرمایه استفاده می‌نمایند.

از ذخایر متوازن‌سازی سود برای کاهش تنوع و نوسان در پرداخت سود به سپرده‌های سرمایه‌گذاری استفاده می‌شود تا بازده را ارائه دهد که متناسب با نرخ‌های بازده بازار بوده و بانک نیازی به خودداری از سهم خود به‌عنوان مضارب نداشته باشد. ذخایر ریسک سرمایه‌گذاری نیز در شرایطی مورد استفاده قرار

^۱ profit equalization reserves (PER)

^۲ investment risk reserves (IRR)

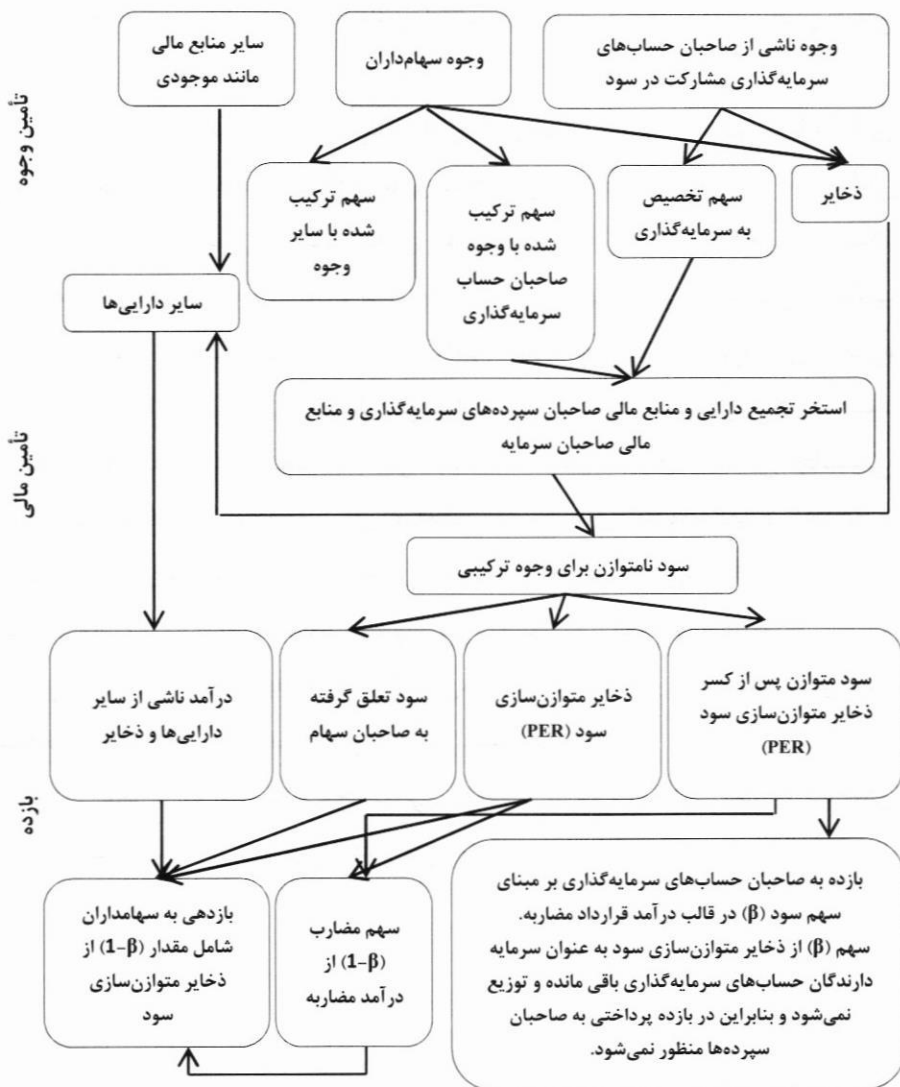
می‌گیرد که وسیله آن توزیع مجدد درآمد به حساب‌های سرمایه‌گذاری در طول زمان به‌گونه‌ای صورت گیرد که بازپرداخت سرمایه را در دوره‌های بحرانی مالی پوشش دهد.

برای مدیریت ریسک بانک ذخیره متعادل‌سازی سود و ذخیره ریسک سرمایه‌گذاری ایجاد خواهد کرد که ذخیره متعادل‌سازی سود قبل از تخصیص سود بین سهامداران و صاحبان سپرده‌های سرمایه‌گذاری غیرمقید ایجاد شده و ذخیره ریسک سرمایه‌گذاری بعد از این ایجاد می‌شود که بانک سهم خود را به‌عنوان مضارب برداشت نمود. هیأت خدمات مالی اسلامی مقرر می‌کند که نوع اول ذخیره ایجاد برای کاهش اثرات احتمالی نوسانات نرخ بازده بر روی دارایی‌ها در سود توزیع شده استفاده می‌شود و ذخیره ریسک سرمایه‌گذاری به‌عنوان جانشینی برای زیان وارده به سرمایه برای صاحبان سپرده‌های سرمایه‌گذاری غیرمقید (بازده منفی) ایجاد شده است. به‌عنوان نمونه در بحرین، اردن، قزاقستان، کویت، لبنان، مالزی، پاکستان، قطر، سودان، سوریه، و یمن استفاده از ذخایر متوازن‌سازی سود و در بحرین، قزاقستان، لبنان، فلسطین، قطر، سوریه و یمن استفاده از ذخایر ریسک سرمایه‌گذاری تبیین شده است [۸].

شکل شماره ۲، چارچوب محاسباتی درآمد و بازده برای پرداخت به صاحبان حساب سپرده سرمایه‌گذاری را نشان می‌دهد.

شکل شماره ۲: چارچوب محاسباتی درآمد و بازده برای پرداخت به صاحبان حساب سپرده سرمایه‌گذاری

مأخذ: هیأت خدمات مالی اسلامی (۲۰۱۰)

اتخاذ این رویه‌ها باعث می‌شود که ریسک‌ها به سمت سهامداران منتقل شود که قبلاً چنین نبوده است. به عبارت دیگر آن‌ها متحمل بخشی از ریسک (ریسک تجاری و بازار) می‌شوند که قبلاً به صاحبان حساب‌های سرمایه‌گذاری غیرمقیمد انتقال داده می‌شد. این انتقال ریسک از سپرده‌گذاران به سهامداران به «ریسک تجاری انتقالی»^۱ تعبیر می‌شود که برای اولین بار در مارس سال ۱۹۹۹ توسط سازمان حسابداری و حسابرسی مؤسسات مالی اسلامی (AAOIFI) معرفی شد.

۷- ریسک تجاری انتقالی (DCR)

ریسک تجاری انتقالی منحصر به بانک اسلامی به‌ویژه در محیط‌های دوگانه با وجود بانک‌های ربوی است. این ریسک در بانک‌های اسلامی به علت فشار تجاری برای پرداخت نرخ بازده متناسب با نرخ رقابتی بازده و جذب بخشی از ضرر و زیان ناشی از سرمایه‌گذاری از طریق موجودی حساب‌های دارندگان حساب سرمایه‌گذاری برای جلوگیری از خروج گسترده منابع مالی این نوع حساب‌های است. بانک‌های اسلامی، برای مقابله با این ریسک‌ها، از ابزارهای در اختیار خود مانند ذخایر متوازن‌سازی سود (PER) و ذخایر ریسک سرمایه‌گذاری (IRR) استفاده می‌نمایند که نقش مهمی در مدیریت ریسک تجاری انتقالی دارند.

۸- محاسبه نسبت کفایت سرمایه در رویکرد هیأت خدمات مالی اسلامی

در دسامبر ۲۰۰۶، یک گروه کاری، اولین استاندارد کفایت سرمایه را برای مؤسسات مالی اسلامی (به غیر از مؤسسات بیمه) ارائه داد که حداقل الزامات مورد نیاز برای سرمایه در مورد ابزارهای اعتباری و سرمایه‌گذاری منطبق با اصول شریعت را در برمی‌گرفت. مشابه با نهادهای مالی ربوی یا متعارف، در استاندارد هیأت حداقل الزامات نظارتی کفایت سرمایه برای مؤسسات مالی اسلامی ۸ درصد بود.

^۱ Displaced Commercial Risk (DCR)

در ماه مه سال ۲۰۰۸، هیأت موارد راهنمای خود را با موضوع توجه و به رسمیت شناختن ساختارهای مورد نظر نهادهای ارزیابی اعتباری خارجی برای رتبه‌بندی منتشر نمود تا بدین ترتیب استفاده از مقررات بال II را تسهیل نماید. در رابطه با مجموعه مقررات بال III، هیأت تجدید نظر الزامات کفایت سرمایه خود را در دسامبر ۲۰۱۳ منتشر ساخت و برای محاسبه نسبت کفایت سرمایه، دو رویه استاندارد و اختیاری را برای نهادهای ارائه‌دهنده خدمات مالی اسلامی (IFSB-2) تعمیم و تدوین کرده است.

الف) رویه استاندارد

در فرمول استاندارد، نسبت سرمایه به دارایی‌های موزون شده به ریسک محاسبه و تعیین می‌شود با این توضیح که در مخرج دارایی‌های تأمین مالی شده توسط دارندگان حساب سرمایه‌گذاری محاسبه نمی‌شود. این رویکرد، زمانی قابل اجرا است که حساب‌های سرمایه‌گذاری غیرمقید به‌عنوان تنها محصولات خالص سرمایه‌گذاری شناسایی شوند و تحت این رویکرد، دارایی‌های موزون شده به ریسک توسط وجوه صاحبان حساب‌های سرمایه‌گذاری از مخرج کسر کفایت سرمایه بانکی حذف می‌شوند. منطق پشت این رویه این است که با توجه به ساختار قراردادهای مضاربه، بازده پرداختی به صاحبان حساب‌های سرمایه‌گذاری بستگی به سود کسب شده در سرمایه‌گذاری داشته و در قرارداد، تضمینی توسط نهاد مالی ارائه‌دهنده خدمات مالی اسلامی برای سود وجود ندارد. در این حالت که هیچ نوع ریسک تجاری انتقالی وجود نداشته باشد، رابطه محاسباتی دارایی موزون شده به ریسک در جدول شماره (۳) بیان شده است:

جدول شماره (۳): ساختار محاسباتی دارایی‌های موزون شده به ریسک بدون وجود ریسک تجاری انتقالی

(RWA_{DGR})

رویه استاندارد محاسبه کفایت سرمایه بانکی

کل دارایی‌های موزون شده به ریسک
کسر می‌شود
دارایی‌های موزون شده به ریسک تأمین مالی شده
توسط موجودی حسابهای سرمایه‌گذاری مشارکت در سود مقید
کسر می‌شود
دارایی‌های موزون شده به ریسک تأمین مالی شده
توسط موجودی حسابهای سرمایه‌گذاری مشارکت در سود غیرمقید

ب) رویه نظارتی احتیاطی

این رویکرد زمانی، قابل اجرا است که حساب‌های سرمایه‌گذاری غیرمقید به‌عنوان جایگزین برای سپرده‌های بانکداری متعارف در نظر گرفته شوند. سهم (α) از دارایی‌های موزون شده به ریسک که توسط صاحبان حساب‌های سرمایه‌گذاری غیرمقید تأمین مالی شده، در مخرج کسر کفایت سرمایه بانکی گنجانده شده است. در موردی که متوازن نمودن سودهای پرداختی به حساب‌های سرمایه‌گذاری مشارکت در سود غیرمقید محدود نشده و حساب‌های سرمایه‌گذاری مشارکت در سود مقید را در برمی‌گیرد، مقدار آلفا دارای دو مؤلفه، یکی برای حساب‌های سرمایه‌گذاری مشارکت در سود غیرمقید و دیگری برای حساب‌های سرمایه‌گذاری مشارکت در سود مقید خواهد بود. بنابراین مخرج کسر کفایت سرمایه بانکی براساس نظر هیأت خدمات مالی اسلامی به‌صورت جدول شماره (۴) قابل محاسبه است:

جدول شماره (۴): ساختار محاسباتی دارایی‌های موزون شده به ریسک بر مبنای ریسک تجاری انتقالی
(RWA_{DGR})

رویه نظارتی احتیاطی محاسبه کفایت سرمایه بانکی

کل دارایی‌های موزون شده به ریسک
<u>کسر می‌شود:</u>
دارایی‌های موزون شده به ریسک تأمین مالی شده توسط موجودی حساب‌های سرمایه‌گذاری مشارکت در سود مقید
<u>کسر می‌شود:</u>
دارایی‌های موزون شده به ریسک تأمین مالی شده توسط موجودی حساب‌های سرمایه‌گذاری مشارکت در سود غیرمقید $\times (1-\alpha)$
<u>کسر می‌شود:</u>
دارایی‌های موزون شده به ریسک تأمین مالی شده توسط موجودی ذخایر متعادل سازی سود و ریسک سرمایه‌گذاری مربوط به حساب‌های سرمایه‌گذاری مشارکت در سود غیرمقید $\times (\alpha)$

ضریب آلفا، بیانگر بخشی از سود اضافه شده به سود واقعی ایجاد شده به‌وسیله دارایی‌هایی است که توسط موجودی صاحبان حساب‌های سرمایه‌گذاری غیرمقید تأمین مالی شده است. به‌عبارت دیگر، در حالتی که توزیع سود به صاحبان حساب‌های سرمایه‌گذاری غیرمقید وجود دارد؛ سود توزیع شده از مجموع سود حقیقی ایجاد شده در طول سال مالی، سود انتقال یافته سهم مضارب و یا سود هبه شده توسط سهامداران و نهایتاً بخشی از سود ناشی از ذخایر متعادل‌سازی سود و ریسک سرمایه‌گذاری حاصل می‌شود.

بنابراین، به‌صورت مفهومی، ضریب آلفا متناظر با بخشی از دارایی‌هایی است که به‌وسیله موجودی حساب سرمایه‌گذاری‌های غیرمقید و مجموع سود ایجاد شده توسط سود انتقال یافته سهم مضارب و یا سود هبه شده توسط سهامداران و نهایتاً بخشی از سود ناشی از ذخایر متعادل‌سازی سود و ریسک سرمایه‌گذاری ایجاد می‌شود، در این حالت، ریسک تجاری انتقال یافته، تنها زمانی معرفی خواهد شد که

سود نوع دوم (سود انتقال یافته سهم مضارب و یا سود هبه شده توسط سهامداران) بخشی از سود توزیع شده به سپرده‌گذاران باشد [۹]. برنامه زمان‌بندی تعیین شده برای استفاده و به‌کارگیری از نسبت‌های جدید کفایت سرمایه در بانک‌ها بر مبنای مقررات بال III به شرح جدول شماره ۵ است که توسط هیأت خدمات مالی اسلامی برای مؤسسات و نهادهای مالی که خدمات مالی منطبق با شریعت اسلامی^۱ (IIFS) را ارائه می‌دهند، [۱۲]:

جدول شماره ۵: برنامه زمانی تحقق نسبت‌های کفایت سرمایه برای بانک‌های اسلامی

زمان تحقق	مؤلفه
از ابتدای ژانویه ۲۰۱۵ میلادی	۴/۵ درصد حقوق صاحبان سهام عادی در سرمایه نوع اول برای دارایی‌های موزون شده به ریسک
از ابتدای ژانویه ۲۰۱۵ میلادی	۶ درصد کل سرمایه نوع اول برای دارایی‌های موزون شده به ریسک
از ابتدای ژانویه ۲۰۱۴ میلادی	۸ درصد کل سرمایه برای دارایی‌های موزون شده به ریسک

مأخذ: هیأت خدمات مالی اسلامی (۲۰۱۵)

تعیین مقدار ضریب آلفا در محاسبه نسبت کفایت سرمایه بسیار مهم بوده و دارای کاربرد نظارتی قوی است. اگر مقامات نظارتی مقدار آلفا را معادل با صفر در نظر بگیرند در حالی که باید نزدیک به ۱ باشد، به احتمال زیاد بانک‌های اسلامی با تهدید مالی ناشی از عدم دسترسی به سرمایه لازم مواجه می‌شوند و اگر به‌عنوان نمونه تنظیم آلفا نزدیک به ۱ باشد در حالی که در واقع باید بسیار پایین‌تر تعیین شود، بانک اسلامی با نگهداری میزان بالایی از سرمایه توانایی خود را برای رقابت مختل می‌کند. بنابراین، ارزیابی دقیق از مقدار ضریب آلفا دارای ارتباط مستقیم و نزدیک با دستیابی به رشد و ثبات و بدون تضعیف موقعیت رقابتی بانک‌های اسلامی

¹ Institution(s) Offering Islamic Financial Services

بوده و مشوق‌های لازم و کافی برای مدیریت ریسک تجاری انتقالی در برابر حساب‌های سرمایه‌گذاری مشارکت در سود ایجاد می‌کند.

۹- نسبت سرمایه اتکایی^۱

سرمایه اتکایی، درصد مشخصی از حقوق صاحبان سهام عادی در سرمایه نوع اول می‌باشد که باید هر مؤسسه مالی اسلامی در دوره‌های فاقد شرایط بحرانی ایجاد نماید تا در شرایط بحران‌های مالی بتواند آسیب‌های احتمالی را جبران نماید. هیأت چارچوب کلی ایجاد و نگهداری این میزان سرمایه ذخیره‌ای احتیاطی برای بانک‌های اسلامی را حدود ۵/۲ درصد دارایی‌های موزون شده به ریسک و علاوه بر رعایت کفایت سرمایه تعیین کرده است. به عبارت دیگر، علاوه بر الزام رعایت حداقل ۵/۴ درصدی برای نسبت حقوق صاحبان سهام، بانک باید میزانی از سرمایه پشتیبانی و حمایتی معادل ۵/۲ درصد را نگهداری نماید که در مجموع نسبت حقوق صاحبان سهام عادی را به سطح ۷ درصد ارتقا می‌دهد. مؤسسه مالی اسلامی، باید در ابتدا از معیار حقوق صاحبان سهام عادی در سرمایه نوع اول استفاده نماید تا مقدار ۵/۴ درصد دارایی موزون شده به ریسک و ۸ درصدی کفایت سرمایه کلی را تأمین نماید و پس از حصول دستیابی به این دو مقدار در نسبت‌های مالی خود مقدار سرمایه اتکایی حمایتی نیز تأمین شود.

^۱ Capital Conservation Buffer

جدول شماره ۷: مقادیر متناظر نسبت سرمایه اتکالی حمایتی و نسبت حقوق صاحبان سهام برای بانک‌های اسلامی

مقدار نسبت حقوق صاحبان سهام عادی در سرمایه نوع اول	حداقل نسبت سرمایه اتکالی حمایتی (به‌عنوان درصدی از سود بانک)
$\leq 5/125\%$ - $4/5\%$	۱۰۰ درصد
$\leq 5/75\%$ - $> 5/125\%$	۸۰ درصد
$\geq 6/375\%$ - $> 5/725\%$	۶۰ درصد
$\geq 7\%$ - $> 6/375\%$	۴۰ درصد
$> 7\%$	.

در جدول شماره ۷ اگر کفایت سرمایه بانک اسلامی بین ۷۵/۵ درصد تا ۳۷۵/۶ درصد باشد؛ باید معادل ۶۰ درصد از سود در سال مالی بعدی به‌عنوان ذخیره نگهداری شود و مجموع مقادیر توزیعی بانک نباید از ۴۰ درصد سود تجاوز نماید.

جدول شماره ۸: برنامه زمانی تحقق نسبت سرمایه اتکالی حمایتی برای بانک‌های اسلامی

سطح مورد نیاز نسبت سرمایه اتکالی حمایتی	تاریخ شروع
۰/۶۲۵ درصد	از ابتدای ژانویه ۲۰۱۶ میلادی
۱/۲۵ درصد	از ابتدای ژانویه ۲۰۱۷ میلادی
۱/۸۷۵ درصد	از ابتدای ژانویه ۲۰۱۸ میلادی
۲/۵ درصد	از ابتدای ژانویه ۲۰۱۹ میلادی

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

رخداد بحران‌های مالی جهانی باعث شده تا سیاستگذاران مالی و بانکداران و صاحبان سرمایه توجه و رویکرد خاصی را برای شناسایی رابطه بین شاخص‌های مالی اهرمی و ترازنامه‌ای بانک‌ها، ساختار بازارها و اندازه بانک داشته باشند. در این مسیر، استفاده و دنبال نمودن چارچوب‌های قانونی و نظارتی مؤثر و پذیرفته شده بین‌المللی می‌تواند حایز اهمیت فراوان باشد. برای استقرار شاخص‌های

بین‌المللی سلامت بانکی چارچوب‌های قانونی مختلفی وجود دارد که در رویکرد اول، استفاده از شاخص‌های استاندارد کمیته نظارت بال است که به‌طور پیش فرض چارچوب قانونی و نظارتی قابل اجرا برای تمام بانک‌ها (از جمله بانک‌های اسلامی) توصیه شده است. در رویکرد دوم، توجه به شناسایی مقررات قابل استفاده در بانک‌های اسلامی مد نظر است. هیأت خدمات مالی اسلامی با هدف تطبیق و ایجاد سازگاری استانداردهای بین‌المللی موجود با اصول شرع و توصیه برای تصویب و دنبال نمودن آن‌ها در نظام بانکداری کشورهای اسلامی، مقررات و دستورالعمل‌های مربوط به استقرار نظام کفایت سرمایه را در سال ۲۰۰۵ میلادی منتشر نمود. برای محاسبه نسبت کفایت سرمایه، استاندارد هیأت دو رویه استاندارد و اختیاری را در قالب مقررات کفایت سرمایه برای نهادهای ارائه‌دهنده خدمات مالی اسلامی (IFSB-2) تعمیم و تدوین کرده است. در فرمول استاندارد، نسبت سرمایه به دارایی‌های موزون شده به ریسک محاسبه و تعیین می‌شود با این توضیح که در مخرج دارایی‌های تأمین مالی شده توسط دارندگان حساب سرمایه‌گذاری محاسبه نمی‌شود. این رویکرد زمانی قابل اجرا است که حساب‌های سرمایه‌گذاری غیرمقید به‌عنوان تنها محصولات خالص سرمایه‌گذاری شناسایی شوند و تحت این رویکرد، دارایی‌های موزون شده به ریسک توسط وجوه صاحبان حساب‌های سرمایه‌گذاری از مخرج کسر کفایت سرمایه بانکی حذف می‌شوند. در رویه نظارتی احتیاطی حساب‌های سرمایه‌گذاری غیرمقید به‌عنوان جایگزین‌های کم و بیش نزدیک برای سپرده‌های موجود و رایج در بانکداری متعارف مرسوم در نظر گرفته شوند. با توجه به این رویکرد، یک سهم مشخص (α) از دارایی‌های موزون شده به ریسک که توسط صاحبان حساب‌های سرمایه‌گذاری غیرمقید تأمین مالی شده در مخرج کسر کفایت سرمایه بانکی گنجانده شده است.

کتاب‌نامه

انگلیسی

- [1] Basel Committee on Banking Supervision: *Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems*. December, (2010a). doi: <http://www.bis.org/publ/bcbs189.pdf>.
- [2] Basel Committee on Banking Supervision: *Basel III: International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring*. December, (2010b). doi: <http://www.bis.org/publ/bcbs188.pdf>.
- [3] Kara, H: Islamic finance: Basel III - Islamic banks hold Basel III advantage Regulation. Retrieved 2011, from The Banker: (2011). <http://search.proquest.com.ezproxy.aus.edu/docview/874938175/fulltext?accountid=16946>
- [4] Hawser, A: *Islamic banking by the Book*. Global Finance, 25 (2), 38-40, (2011).
- [5] Wilson, Rodney: *Challenges for Islamic Banks in Complying with Basel III, The First Annual Conference of Islamic Economics & Islamic Finance* at ECO-ENA, Inc., Canada Venue: University of Toronto, (2013).
- [6] Rizwan, S., Khan, N., & Khan, H: Implications of Basel III on islamic banks. In *International Conference on Excellence in Business, Sharjah, United Arab Emirates. May*. (2012, May).
- [7] Islamic Financial Services Board: *Technical note on issues in strengthening liquidity management of institutions offering Islamic financial services: the development of Islamic money markets*. March, (2008) doi: http://www.ifsb.org/docs/mar2008_liquidity.pdf
- [8] Islamic Financial Services Board: Guidance note on the practice of smoothing the profits payout to investment account holders. December, (2010). doi: http://www.ifsb.org/standard/eng_GN_3_Guidance_Note_on_the_Practice_of_Smoothing.pdf
- [9] Boumediene, A: *Basel III: Relevance for Islamic Banks*, Available at SSRN 1852205, (2011)

- [10] Islamic Financial Services Board: *Guidance note in connection with the IFSB capital adequacy standard: the determination of alpha in the capital adequacy ratio for institutions (other than insurance institutions) offering only Islamic financial services*. March, (2011). doi: [http://www.ifsb.org/standard/eng%20GN-4_IFSB%20CASAlpha%20in%20Capital%20Adequacy%20Ratio%20\(Mar_2011\).pdf](http://www.ifsb.org/standard/eng%20GN-4_IFSB%20CASAlpha%20in%20Capital%20Adequacy%20Ratio%20(Mar_2011).pdf)
- [11] Islamic Finance Services Board (IFSB): *Revised Capital Adequacy Standard for Islamic Finance services [Excluding Islamic Insurance (Takaful) institution and Islamic collective investment schemes]*, (2013).
- [12] Basel Committee on Banking Supervision: *Basel III: International framework for liquidity risk measurement*, standards and monitoring. December, (2010b). doi: <http://www.bis.org/publ/bcbs188.pdf>
- [13] Shearman & Sterling: *The New Basel III Framework: Implications for Banking Organizations*. Retrieved 2012, from Financial Institutions Advisory & Financial Regulatory, (2011). http://www.shearman.com/files/Publication/f4e80b99f0a14e3a90f03bf21c7d0ce0/Presentation/PublicationAttachment/8d4e19cc1ba345018fe663a6633d5b6b/FIA033011The_new_Basel_III_framework_Implications_for_banking_organizations.pdf
- [14] Inwon Song and Carel Oosthuizen: *Islamic Banking Regulation and Supervision: Survey Results and Challenges*, International Monetary Fund, (2014).